

NOTAT

FORSVARSLovens § 17

6. april 2009

B 94 - Forslag til folketingsbeslutning om forsvarsloven blev 1. behandlet i Folketinget den 27. marts 2009. Der er i forlængelse heraf fundet anledning til at belyse nogle af de spørgsmål, der blev rejst under debatten i Folketinget.

Forsvarslovens § 17

§ 17¹ i forsvarsloven er blot én af flere bestemmelser, der "under krig eller andre ekstraordinære forhold" naturligt giver forsvarsministeren bemyndigelse til at iværksætte en række foranstaltninger bl.a. med henblik på at organisere og forberede imødegåelse af trusler mod Danmark. Det gælder bl.a. beføjelsen til uden retskendelse at kunne foretage indgreb i meddeleleshemmeligheden som omhandlet i grundlovens § 72.²

Er Danmark i krig?

Begrebet krig, som ifølge folkeretten oprindeligt fordrer en egentlig krigserklæring, anvendes typisk ikke længere i den folkeretlige terminologi, som Danmark og de fleste øvrige lande anvender om nutidens militære operationer. I stedet taler man om, hvorvidt staten deltager eller er part i en væbnet konflikt, herunder om konflikten er international eller ikke-international. Den nærmere vurdering heraf afhænger af en række konkrete forhold. Det er regeringens opfattelse, at Danmark i Afghanistan deltager i en ikke-international væbnet konflikt.

I relation til forsvarslovens § 17 er det er imidlertid ikke sådan, at § 17 vil blive anvendt alene på grund af dansk deltagelse i en ikke-international væbnet konflikt i et andet land. Det vil sige, at selv om danske styrker deltager i kamphandlinger i en ikke-international væbnet konflikt i et andet land, medfører dette ikke i sig selv, at bestemmelsen finder anvendelse. Bestemmelsen finder alene anvendelse i de tilfælde, hvor Danmarks handlefrihed og sikkerhed er truet.

¹ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=6294#K5>

² <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=45902#K7>

Det er endvidere Forsvarsministeriets opfattelse, at dansk deltagelse i den ikke-internationale væbnede konflikt i Afghanistan aktuelt ikke er at betragte, som at Danmark er i "krig", jf. forsvarslovens § 17.

Debatten under 1. behandlingen af B 94

Under debatten i Folketinget den 27. marts 2009 blev der udtrykt bekymring for, om kritiske journalister, forsvarsadvokater og Folketinget generelt kan blive aflyttet med hjemmel i § 17. Det skal i den forbindelse understreges, at det følger af bestemmelsens ordlyd og sagens natur, at bestemmelsen i forsvarslovens § 17 kun meget sjældent vil finde anvendelse, og at dens anvendelsesområde generelt kun kan antages at dække forhold, hvor statens handlefrihed og sikkerhed er truet.

Udøvelsen af de beføjelser, som Folketinget har tillagt forsvarsministeren i medfør af § 17, skal derfor naturligvis ses i sammenhæng med de helt specielle forhold, hvorunder beføjelserne eventuelt kan finde anvendelse. Eventuelt iværksatte foranstaltninger vil således have til formål at imødegå de forhold, der i en konkret situation vurderes at medføre, at Danmarks handlefrihed og sikkerhed er truet.

Bekymringen for, om der med hjemmel i forsvarslovens § 17 foretages aflytning af kritiske journalister, forsvarsadvokater og Folketinget, er således helt ubegrundet.

Hvem kontrollerer en eventuel anvendelse af § 17?

En eventuel anvendelse af bestemmelsen må – i det omfang landet ikke befinder sig i en helt åbenlys krigssituation – vurderes typisk at ville være baseret på et efterretningsmæssigt grundlag, som typisk kun regeringen – og altså ikke det samlede Folketing – vil være i besiddelse af.

Når der ikke offentligt kan oplyses om en eventuel faktisk anvendelse af bestemmelsen, skyldes det, at det ville kunne føre til, at øjemedet forspildes og dermed undergrave selve formålet med bestemmelsens eventuelle anvendelse. Offentligt kendskab til bestemmelsens eventuelle anvendelse ville kunne føre til, at der træffes modforanstaltninger, som hindrer eller vanskeliggør myndighedernes imødegåelse af en truende situation. Dette gælder også en oplysning om, at bestemmelsen ikke anvendes, idet dette ville kunne danne basis for modsætningslutninger i en situation, hvor myndighederne ikke ville kunne oplyse, at bestemmelsen ikke var under anvendelse.

Der er imidlertid ved lov rent praktisk sikret parlamentarisk indsigt med en eventuel anvendelse af bestemmelsen, idet regeringen i medfør af loven³ om Folketingets Kontroludvalg er forpligtet til at holde udvalget orienteret om væsentlige omstændigheder af sikkerhedsmæssig karakter. I overensstemmelse hermed underretter regeringen – såfremt det måtte være aktuelt – Kontroludvalget om bestemmelsens anvendelse. Endvidere kan eventuelle spørgsmål vedrørende forsvarslovens § 17 selvfølgelig som hidtil stilles i Kontroludvalget.

³ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=59424>